

К. Г. ЮНГ
ИНТЕРВЬЮТА И СРЕЩИ

София, 2025

Преводът е направен по изданието:

CARL GUSTAV JUNG SPEAKING

Interviews and Encounters

Edited by William McGuire and R. F. C. Hull

Bollingen Series XCVII

Princeton University Press

Copyright © 1977 by Princeton University Press

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any information storage and retrieval system, without permission in writing from the Publisher.

„Доктор Юнг: Портрет от 1931 г.“ от „Харпърс“, май 1931 г., авторски права © 1931 Harper's Magazine; авторски права ©, подновени през 1958 г. от Harper's Magazine.
„Човекът на 2 000 000 години“ от „Ню Йорк Таймс“, 4 октомври 1936 г., © 1936 г. от The New York Times Company, подновено през 1964 г.; препечатано с разрешение.
„На границите на знанието“ (интервю на Жорж Дюплан) от „Спринг“, 1960, авторски права 1960 г. на Analytical Psychology Club of New York, Inc. Двете „Разговори с Мигел Серано“ от К. Г. Юнг и Херман Хесе, авторски права © 1966 г. на Мигел Серано. Мемоарите на Алберт Оери и „Разговор със студенти в института“ от „Спринг“, 1970, авторски права © 1970 на Analytical Psychology Club of New York, Inc. „Аналитичната психология религия ли е?“ от „Спринг“, 1972, авторски права © 1972 на Analytical Psychology Club of New York, Inc. „Адът на посвещението“ от Джей Пи Ходин, *Modern Man and the Modern Mind*, авторски права © 1972 от Press of Case Western Reserve University. Откъси от бележките на Естер Хардинг от „Куадрант“, зима 1975 г., авторски права © 1975 на C. G. Jung Foundation for Analytical Psychology, Inc. „Филмите от Хюстън“, от *Jung on Elementary Psychology*, авторски права © 1964; 1976 на Richard I. Evans.

© Издателство „Изток-Запад“, 2025

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Ангелина Александрова, превод, 2025

ISBN 978-619-01-1645-5

К. Г.
ЮНГ
ИНТЕРВЮТА
И СРЕЩИ

СЪСТАВИТЕЛСТВО
УИЛЯМ МАКГУАЙЪР И Р. Ф. К. ХЪЛ

Превод от английски
Ангелина Александрова

На Аниела Жафе

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	9
Благодарности	16
Библиографска бележка	18

К. Г. ЮНГ

ИНТЕРВЮТА И СРЕЩИ

Някои младежки спомени

(Алберт Оери, <i>Die kulturelle Bedeutung der komplexen Psychologie</i> (1935); <i>Спринг</i> , 1970 г.)	21
---	----

Америка пред най-трагичния си момент

(<i>Ню Йорк Таймс</i> , 19 септември 1912 г.)	27
--	----

Из записките на Естер Хардинг (1922, 1925)

(<i>Куадрант</i> , зимата на 1975 г.)	37
--	----

„Доктор Юнг, предполагам“

(Франсис Даниел Хислоп, <i>Корона</i> , юни 1960 г.)	43
--	----

Три версии на една пресконференция във Виена

(<i>Нойс Фрай Прес</i> , <i>Нойес Винер Журнал</i> , <i>Фолксцайтунг</i> , 21 февруари 1928 г.)	48
--	----

Американците трябва да кажат „не“

(Уит Бърнет, <i>Сън</i> , 27 февруари 1931 г.)	55
--	----

Доктор Юнг: портрет от 1931 г.

(Елизабет Шепли Сърджънт, <i>откъси от Доктор Юнг: портрет</i> , май 1931 г.)	58
---	----

Всеки човек има две души

(<i>Нойес Винер Журнал</i> , 9 ноември 1932 г.)	64
--	----

Интервю за радио „Берлин“

(Адолф Вайцзекер, 26 юни 1933 г.)	66
---	----

Стои ли светът на прага на духовно прераждане?

(<i>Хърст Интърнашънъл-Космополитън</i> , април 1934 г.)	72
---	----

Из Дневника на Шарл Бодуен (1934)

(Бодуен, <i>Творчеството на Юнг</i> , 1963 г.)	79
--	----

Виктория Окампо на посещение при Юнг (Виктория Окампо, <i>Насъон</i> , 5 март 1936 г.)	84
Безсмъртният ум на човека (<i>Обзървър</i> , 6 октомври 1935 г.)	87
2 000 000-годишният човек (<i>Ню Йорк Таймс</i> , 4 октомври 1936 г.)	89
Психологията на диктатурата (<i>Обзървър</i> , 18 октомври 1936 г.)	91
Религия ли е аналитичната психология? (<i>Спринг</i> , 1972 г.)	94
Въпроси и отговори на конгреса в Оксфорд (1938) (Дерек Кичин, <i>стенограма</i>)	98
Диагностициране на диктаторите (Никърбокър, <i>Хърст Интърнашънъл-Космополитън</i> , януари 1939 г.)	110
Юнг диагностицира диктаторите (Хауърд Л. Филп, <i>Сайкологист</i> , май 1939 г.)	126
Интервю по време на война (Пиер Куртион, <i>Трибюн дьо Женев</i> , 19 юни 1942 г.)	130
Из Дневника на Шарл Бодуен (1945) (Бодуен, <i>Творчеството на Юнг</i> , 1963 г.)	134
Следвоенният период и психичните проблеми на германците (Петер Шмид, <i>Велтвохе</i> , 11 май 1945 г.)	136
Четири „контакта с Юнг“ Ейми Алънби (1945), Кенет Ламбърт (1939, 1950), Рене Бранд (1955), Елизабет Остерман (1958), <i>Контакти с Юнг</i> , 1966 г.)	141
За творческите постижения (Емил А. Фишер, <i>Творчески постижения</i> , 1946 г.)	147
Посещение на един млад квакер (Джордж Х. Хогъл, Бюлетин на Клуба по аналитична психология в Сан Франциско, 1961 г.; писмо, 29 юни 1976 г.)	150
Лекари на почивка в Риги (Елинор Бертин, <i>Доклад от Цюрих</i> , 1948 г.)	152
Из записките на Естер Хардинг (1948) (<i>Куадрант</i> , зимата на 1975 г.)	159
Посещение от Моравия (Алберто Моравия, <i>Л'Еуропо</i> , 5 декември 1948 г.)	164

Из дневника на Шарл Бодуен (1949) (Бодуен, <i>Творчеството на Юнг</i> , 1963 г.)	167
За Атаката в „Сатърди Ривю ъф Литъръчър“ (Карол Бауман, Бюлетин на Клуба по аналитична психология в Ню Йорк, декември 1949 г.)	169
Човекът и обкръжаващата го среда (Ханс Карол, <i>Нойе Цюрхер Цайтунг</i> , 2 юни 1963 г.)	176
Коментари върху една докторска дисертация (Ксимена де Ангуло, <i>Непубликуван доклад</i> , 1952 г.)	179
Адът на посвещението (Джей Пи Ходин, <i>Модерното изкуство и модерният ум</i> , 1972 г.)	189
Интервю на Елиаде за „Комбат“ (Мирча Елиаде, <i>Комбат</i> , 9 октомври 1952 г.)	194
Из дневника на Шарл Бодуен (1954) (Бодуен, <i>Творчеството на Юнг</i> , 1963 г.)	201
Клаксони свирят, камбани бият (Клер Оуенс, <i>Ню Йорк Хералд Трибюн</i> , 12 август 1954 г.)	203
Светът на Джеймс Джойс (Патриша Хътчинс, <i>Светът на Джеймс Джойс</i> , 1957 г.)	205
Мъже, жени и Бог (Фредерик Сандс, <i>Дейли Мейл</i> , 25–29 април 1955 г.)	209
Интервютата на Стивън Блек (Би Би Си, 24 юли 1955 г.)	215
Интервю за осемдесетия рожден ден (Майкъл Шабад, <i>Национал Цайтунг</i> , 26 юли 1955 г.)	229
Терапията с музика (Маргарет Тили, Бюлетин на Клуба по аналитична психология в Сан Франциско, 1961 г.)	233
Филмите от Хюстън (Ричард Еванс, <i>Юнг за елементарната психология</i> , 1976 г.)	236
Юнг и коледното дърво (Георг Герстер, <i>Велтвохе</i> , 25 декември 1957 г.)	295
Разговор със студенти в института (Мариан Бейс, <i>Спринг</i> , 1970 г.)	300
Из дневника на Шарл Бодуен (1958) (Бодуен, <i>Творчеството на Юнг</i> , 1963 г.)	305

Из записките на Естер Хардинг (1958) (<i>Куадрант</i> , зимата на 1975 г.)	306
В Психологическия клуб в Базел (<i>Аудиозапис</i> , 1958 г.)	309
Разговори с Мигел Серано (1959) (Серано, К.Г. Юнг и Херман Хесе, 1966 г.)	326
Посещение от Линдберг (Чарлс Линдберг, <i>Писмо до Хелън Уолф</i> , 11 декември 1968 г.).....	337
На границите на знанието (Жорж Дюплан, <i>Газет де Лозан</i> , 4–8 септември 1959 г.)	340
Интервю „Лице в лице“ (Джон Фрийман, <i>Би Би Си</i> , 22 октомври 1959 г.)	351
Из записките на Естер Хардинг (1960) (<i>Куадрант</i> , зимата на 1975 г.)	364
Изкуството да живееш (Гордън Йънг, <i>Сънди Таймс</i> , 17 юли 1960 г.)	366
Интервю за осемдесет и петия рожден ден за Швейцария (Георг Герстер, <i>Радио „Беромюнстер“</i> , 26 юли 1956 г.).....	374
Разговори с Мигел Серано (1961) (Серано, К.Г. Юнг и Херман Хесе, 1966 г.)	381
Показалец.....	387
Из събраните творби на К. Г. Юнг	396
Други книги на „Болинген“, посветени на К. Г. Юнг.....	397

ПРЕДГОВОР

Психологическият тип на Юнг според собственото му изявление в края на живота му е интуитивно-интелектуален интроверт. Тази категория личност, изглежда, едва ли е подходяща за един изразителен, експресивен, хумористичен, приятелски настроен човек, готов – дори нетърпелив – да разговаря не само с безброй приятели и познати, но и с напълно непознати посетители, които понякога му се обаждали по телефона, без да се представят, и с десетки журналисти с най-различен национален произход и професионална компетентност, които му задавали въпроси, вариращи от очевидното до научното. Дали един интуитивен интелектуалец интроверт би седял в продължение на много часове под ярка пареща светлина, докато камерите снимат дълго интервю, посветено на почти всеки аспект от психологическата му система и интелектуалното му развитие? Юнг го прави, и то през осемдесетте си години. И отвъд всичкото това време, отишло в разговори или интервюта, професионалната роля на Юнг е била както да говори, така и да слуша, а часовете, прекарани в анализи и консултации, семинарите и лекциите му са го накарали да се държи много по-дружелюбно, както ние бихме нарекли това поведение, отколкото повечето самоназвани или така наречени екстраверти.

Този сборник с интервюта и срещи, избран от голям брой подобни документи, включва няколко вида свидетелства от и за Юнг. „Най-чистите“, най-близките до верния запис на изречените от Юнг думи са транскрипциите от електронните записи на радиоинтервютата, филмовите и телевизионните интервюта, проведени от Вайцекер, Блек, Еванс, Фрийман и Герстер, както и магнетофонният запис на беседата на Юнг пред Психологическия клуб в Базел през 1958 г.¹

¹ Епохата на „устната история“ почти не се припокрива с живота на Юнг. Някои от беседите му пред групи през последните години от живота му са записани на магнетофон, но доколкото е известно, има само едно интервю с магнетофон: от К. Р. Айслер за Архива на Зигмунд Фройд. Стенограмата е депозирана в Библиотеката на Конгреса, Вашингтон, окръг Колумбия, под ограничителен режим до 2002 г. [Всички бележки, без изрично отбелязаните, са от оригиналното издание на английски език.]

При такива стенограми голяма част от резултата зависи от опита на преписвача и много неща могат да се объркат. Първоначалната версия на записването в Хюстън интервю, публикувана през 1964 г., е объркана от грешно чуто, недоразумения и лоши предположения – неизбежни, тъй като машинописката в Тексас слуша доста дрезгавия глас на германски швейцарец, който разисква заплетени въпроси на английски език. Усилията на четирима или петима проверяващи, запознати с маниера на говорене на Юнг, с темите и любимите му примери, довеждат стенограмата до правилен или почти правилен резултат, а преработената версия на забележително изчерпателното интервю на професор Еванс е по-близка до верния текст. Още „по-чист“ документ би била подобна стенограма, която самият Юнг е прочел, коригирал и одобрил, но не е известно той да е работил над такава. Ако се спуснем малко по-надолу във времето, нека да разгледаме стенограмата на Дерек Китчин от сесията за въпроси и отговори в Оксфорд през 1938 г. Друг умел стенографски запис на Китчин на така наречения семинар на Юнг „Човекът и неговите символи“, проведен пред членовете на Гилдията по пасторална психология в Лондон през 1939 г., наистина е бил прочетен и одобрен от Юнг и затова е заслужил място в Събраните съчинения (в том 18, който е получил общото заглавие „Човекът и неговите символи“). Подобна е историята и на „Тавистокските лекции“ на Юнг, изнесени спонтанно пред медицинска аудитория в Лондон през 1935 г. и записани от анонимен стенограф. Редакторите на „Лекциите“ благодарят на Юнг, че е „предал доклада в окончателния му вид“, макар че Барбара Хана разказва, че тя и Тони Волф са присъствали на лекциите и са коригирали записа.² Текстът на стенограмата на „Тавистокските лекции“, допълнително коригиран от Р. Ф. К. Хъл, също се намира в том 18.

Несъмнено някои от журналистите, които са интервюирали Юнг в продължение на много години, са си водили добри стенографски бележки. И със сигурност в професията надеждни интервюта са били провеждани от репортери с откъслечни или особени методи за водене на бележки или с нищо друго освен с отлична памет. Верността на журналистическите интервюта в този сборник трябва да се приеме на доверие въз основа на репутацията на репортера или на правдоподобността на продукта. Интервюиращите във времето са от самовлюбения анонимен репортер на „Ню Йорк Таймс“ от 1912 г. (неговото или нейното име е изгубено в моргата на „Таймс“) до строгия професионалист Гордън Йънг от лондонския „Сънди Таймс“ през 1960 г. Сред тях са ветераните Уит Бърнет, Елизабет Шепли Сърджънт (единствената с *истински* юнгиански атестат), архетипният чуждестранен кореспон-

² Барбара Хана, *Юнг: живот и дело* (Ню Йорк, 1976), стр. 234, на която госпожица Хана (която става ученик на Юнг през 1929 г.) описва случая.

дент Х. Р. Никърбокър, ловкият Фредерик Сандс от „Дейли Мейл“ и Георг Герстер, талантлив швейцарски журналист фотограф.

Виенските репортери, всички неидентифицирани, които се стичат, за да интервюират Юнг, когато той изнася лекции в Културбунд в края на 20-те и началото на 30-те години на XX век, обичат да пишат статиите си под формата на разкази от първо лице. Обикновено сходството на няколко новинарски материала, отпечатани в един и същи ден, подсказва, че Юнг е провеждал пресконференции. Всъщност Юнг не е бил много известна личност в онези дни, а вниманието, което му е отделяла виенската работническа преса, несъмнено е било насърчено от една динамична жена – Йоланде Якоби, католичка, родена като еврейка, – която е ръководила програмата за лекции на Културбунд, а в средата на 30-те години на XX век избягала в Цюрих и станала един от водещите популяризатори на Юнг.

Възможно е по време на пътуванията си Юнг да е дал повече интервюта за вестници, отколкото са предоставени от службите за преглед на пресата. Заслужава си да се открие статия от пресата в Тунис през 1923 г., от Ню Орлиънс в „Таймс-Пикаюн“ през януари 1925 г. или от вестниците в Родос, Йерусалим или Александрия през 1933 г. Според Фаулър Маккормик, който е придружавал Юнг при посещението му в Индия през 1938 г. като почетен делегат на Сребърния юбилей на Индийския научен конгрес в Калкута, репортерите са се роили около Юнг в градовете, но не са открити никакви новини. Що се отнася до неогласеното пътуване на Юнг до Съединените щати през декември 1924 г. – януари 1925 г., осъществено с Фаулър Маккормик, не са проследени никакви интервюта, а са открити само няколко кратки новинарски истории.³ И все пак – приятелски настроен и красноречив интроверт, какъвто е бил Юнг – той може да е давал интервюта по време на пътуванията си не само на екзотични места като Тексас (като преминал през него с шевролет) и Хартум (където през 1926 г. изнася лекция в Гордън Колидж), но и в европейските градове, които постоянно е посещавал – те биха могли

³ Например от вестник „Таос Вели Нюс“ (Таос, Ню Мексико), събота, 10 януари 1925 г., със заглавие „Живописни посетители в Таос“: „Д-р Карл Юнг, световноизвестен психолог и съвременник на Фройд, в компанията на Фаулър Маккормик, син на известния магнат на селскостопански машини и внук на Джон Д. Рокфелер-старши, посети Таос в понеделник тази седмица. Групата е на обиколка в Съединените щати и пристигна от Санта Фе, за да разгледа древното селище. Докато бяха тук, отседнаха в хотел „Колумб“. В същия брой със заглавие „Отново на посещение в Таос“: „Джеймс Анджело [Хайме де Ангуло], професор по антропология в университета в Бъркли, Калифорния, посети Таос и присъства на танца на бизоните при публо във вторник. Г-н Анджело е чест посетител на Таос, като този път придружаваше д-р Юнг и г-н Маккормик. Джентълмените пътуват из страната с шевролет.“

да бъдат вградени като коренища в разпадащите се подвързани копия и ролките на микрофилмите.

Подкатегория на журналиста е литературната личност или дивакът, който по една или друга причина навлиза в журналистическата територия. Виктория Окампо, прочутата аржентинска писателка, често превръща своите пътувания и приключения във *фейлетони* за вестниците в Буенос Айрес. Разказът ѝ за посещението при Юнг през 1934 г. звучи така, сякаш никога преди това не го е познавала; във всеки случай Юнг я познава посредством епистоларния анализ на граф Кайзерлинг на Юнг. Преподобният д-р Хауърд Л. Филп, психолог и англикански свещеник, извлича някои свежи цитати от Юнг в едно привидно политическо интервю. Историкът на изкуството и международен държавен служител Пиер Куртион поема задачата да интервюира учения в най-мрачните дни на Втората световна война и ние научаваме нещо за мебелите в дома на Юнг заедно с трезв коментар, подходящ за времето. Писателят Алберто Моравия отива в Цюрих от името на един милански вестник, за да интервюира този доста странен швейцарски психиатър, и по време на разходка по „Зеещрасе“ размишлява за Ф. Скот Фицджералд, без да подозира, че между тях може да има реална връзка. Един известен географ, Ханс Карол, който достига върха на кариерата си, след като емигрира в Канада, си спомня за един разговор, в който Юнг говори като социален мислител. Дж. П. Ходин и Патриша Хътчинс са искали да разговарят с Юнг по конкретна тема за книгата, която всеки от тях пише, и всеки е получил малко повече, отколкото е искал. Мигел Серано, който трябва да е бил един от малкото мистици в дипломатическия корпус, изглежда, е успял да измъкне от Юнг това, което е искал; неговите разкази във всеки случай са впечатляващи и обезпокоителни. Мирча Елиаде вече се е присъединил към Юнг на конференцията Еранос, когато се заема с тълкувателна статия, предназначена за френската публика, която не познава Юнг (по това тя време е слабо запозната и с Фройд); многобройните директни цитати, чути и записани сред необятните предели на Еранос, са с автентично звучене.

Наблюденията на хора, които са се срещнали с К. Г. Юнг, без да имат предварителен интерес или задача, са сравнително редки. Франсис Даниел Хислоп, пенсиониран британски колониален служител, случайно си спомня за срещата си преди трийсет и пет години с тайнствен, доста криворазбран, но явно незабравим лекар. Чарлс Линдберг отишъл заедно с издателите на съпругата си на среща с Юнг, объркал се в лабиринта на „летищите чинии“ (или в глупостите, ако човек е пенсиониран офицер от военновъздушните сили) и за щастие, написал колоритен разказ за посещението почти десет години по-късно. Човек се надява на повече подобни доклади. Дали някой от офицерите от британската армия, интернирани в Шато д'Окс под команд-

ването на Юнг през Първата световна война, е водил дневник, или е писал подробни писма до дома? Това е времето, когато Юнг всяка сутрин рисува по една мандала.

Спомените на съученика на Юнг от детството и приятел за цял живот Алберт Оери, – професионален писател и редактор, който тук пише извън професионалната си дейност, – въпреки че са записани близо петдесет години след случая, са остроумни и забавни. Човек иска да повярва на написаното от Оери: неговата непочтителност придава достоверност на разказа му. Друг вид документи идват от Ксимена де Ангуло, която израства в близост до семейство Юнг: тя е дъщеря на Кари Ф. Бейнс, преводачката на версията на Ричард Вилхелм на „Идзин. Книга на промените“, и на Хайме де Ангуло, студент по индиански езици, който води Юнг в Таос през 1925 г., както и доведена дъщеря на Х. Г. Бейнс, най-прочутия юнгиански аналитик в Англия. Тя интервюира Юнг с професионален стил, като приятелска услуга за един млад студент, Айра Прогоф, във връзка с негов ръкопис за Юнг. Разговорът е широкообхватен, а докладът на Ксимена де Ангуло е едно от най-проникновените и интелектуално монолитни интервюта, с които разполагаме.

Мемоарите на преданите последователи на Юнг предизвикват подозрения, тъй като са най-далеч от обективността. И все пак кой би си позволил да цитира погрешно д-р Юнг? В шкафовете на Юнг сигурно има много лични записи и дневници. Откъси от дневника на Естер Хардинг са публикувани едва след смъртта ѝ. Материалът, който тя е записала, е неочакван, поне в частта за по-ранните години, когато отношението на Юнг към религията не е било ясно дефинирано в трудовете му. Записите от дневника на Шарл Бодуен са по-субективни и по-поетични; той ги публикува доброволно в книга, издадена посмъртно. Спомените на Ейми Алънби, Кенет Ламбърт, Рене Бранд, Елизабет Остерман, Джордж Хогъл и Маргарет Тили са написани изрично за мемориални публикации след смъртта на Юнг. Всеки от тях е характерен и непосредствен и осветлява различни аспекти на Юнг. Разказите на Елинор Бертин и Карол Бауман са написани, за да просветят членовете на Клуба още в Ню Йорк. Статията на Бертин е свежа, наивна – като писмо до дома от летен лагер. Фактологичните свидетелства на госпожа Бауман имат за цел да поправят недоразуменията, възникнали от спора за наградата „Езра Паунд“ / „Болинген“, но сред читателите ѝ със сигурност няма съмняващи се и тя заслужава да бъде разпространена много по-широко.

Най-значителният масив от „изговореното от Юнг“ не е използван за настоящата книга: а именно „записките“ от семинарите на Юнг, които той е водил предимно в Цюрих от началото на 20-те години (може би и по-рано, но не са документирани) до края на 30-те години на XX век. Тези оживени, ерудирани и вероятно бързи сесии са били записвани от членовете, а по-късно и

от професионални стенографи. Малко вероятно е Юнг да е предал много от стенограмите, но все пак в по-ранни дни за четенето им е било необходимо личното му разрешение (плюс сто часа анализ). Истинската движеща сила зад Семинарните записки е една забележителна американска художничка, Мери Фут, чието търсене на смисъл я е отвело в Европа, а след това и в Китай. Тя пише на Юнг с молба за среща, получава я и предприема дълго, бавно презокеанско пътуване на запад, за да я осъществи. След като пристига в Цюрих, остава там почти двацет години – по време на войната – и се посвещава на редактирането на „Семинарни бележки“. Повечето от преписите все още са под възбрана, но постепенно някои от тях се публикуват. В по-голямата си част те дават неподправен запис както на изнесените от Юнг лекции, така и на последвалите ги дискусии по време на кръгла маса.

*

Настоящата подборка е започната в средата на 60-те години на XX в., когато биват събрани и изследвани посмъртно множество творби на Юнг. Голяма част от тези материали, действително написани от Юнг или преписи, одобрени от него, са включени в том 18 на *Събрани съчинения*. Настоящият том – извън *Събрани съчинения* – е отделен за интервюта и Р. Ф. К. Хъл превежда, редактира и частично аотира няколко от тях. След смъртта му през 1974 г. са добавени още много материали, голяма част от които са открити напоследък; около трийсет материала са добавени, когато е решено сборникът да се разшири, така че да включва срещи с Юнг, както и интервюта, и са съставени заглавията и по-голямата част от бележките под линия. Редакторите на *Събрани съчинения* – Герхард Адлер, Майкъл Фордъм и Хърбърт Рийд – дават съвети в ранните етапи на подбора, а консултации и помощ оказват и господин и госпожа Франц Юнг, Джейн А. Прат и по-специално Аниела Жафе. Преводачите, които са участвали, главно след смъртта на Р. Ф. К. Хъл, са посочени в края на подготвените от тях статии: Госпожа Прат, Рут Хорийн, Лиза Рес, Хелън Темпъл, Мартин Нозик, Робърт и Рита Кимбър, Елийн Прайс Котшник и Франк Макшейн. Преводите в останалите случаи са на Хъл.

Статиите са редактирани по различни начини. Някои от тях са дадени в пълен вид, други са съкратени повече или по-малко, а трети са преработени в стил диалог, когато това е уместно. Някои от тях, разбира се, първоначално са били в диалогичен стил. В заглавната бележка към всяка статия е посочено какви промени са направени. Три точки в средата на реда означават пропуск. Правописът и т.н. са съобразени.

Уилям Макгуайър

БЕЛЕЖКА КЪМ ИЗДАНИЕТО ОТ 1986 Г.

Поради грешка в публикацията от *Пролетта на 1972 г.* беседата на Юнг „Религия ли е аналитичната психология?“ е неправилно датирана през 1937 г. в този том (стр. 94). Сега датата е поправена на 1936 г. и редакционното предисловие също е коригирано. Това издание съдържа и няколко други корекции на фактологични детайли.

Уилям Макгуайър

БЛАГОДАРНОСТИ

Герхард Адлер за напътствията, съветите и информацията
 Дорис Албрехт, библиотекар в библиотеката „Кристин Ман“, за помощта при
 много изследователски проблеми
 Рут Бейли за информацията и съветите
 Стивън Блек за интервюта му за Би Би Си през 1955 г.
 Дитрих фон Ботмер от Музея на изкуствата „Метрополитън“ за информацията
 Британската радиотелевизионна корпорация за интервюта на Стивън Блек и
 Джон Фрийман
 Джоузеф Камбъл за информацията
 „Кейз Уестърн Ризърв Юниверсити“ за откъси от книгата на Джей Пи Ходин
 „Модерното изкуство и модерният ум“
 Дороти Кързън за информацията за Маргарет Тили
 Ханс Дикман за помощта
 Джойс М. Донгрей от ВВС за помощта при намирането на д-р Блек
 Мирча Елиаде за интервюто му в „Комбат“, 1952 г.
 Ричард И. Еванс за интервюта му, съставляващи „Филмите на Хюстън“ (вж.
 стр. 235)
 Майкъл Фордъм за откъси от „Контакт с Юнг“, както и за неговите насоки и
 съвети
 Мари-Луиз фон Франц за проверката на стенограмата на „Филмите от Хюстън“
 Джон Фрийман за интервюто му за Би Би Си в предаването „Лице в лице“
 Георг Герстер за интервюта му от 1957 и 1960 г. и за информацията
 Манфред Халперн за съветите
 Барбара Хана за проверката на стенограмата на „Филмите от Хюстън“
 Списание „Харпърс“ за портрета на Юнг от 1931 г. на Е. С. Сърджънт
 „Хърст Магазинс“ за откъси от статия на Юнг от 1934 г. и
 Н. Р. Никърбокър от 1939 г. – и двете в „Хърст Интърнашънъл-Космополитън“
 Джоузеф Хендерсън, доктор по медицина, за информацията относно Маргарет
 Тили
 Службата за канцеларски материали на Нейно Величество, Лондон, за статията
 на Ф. Д. Хислоп „Доктор Юнг, предполагам“ в „Корона“, юни 1960 г.
 Ясна П. Хеърли за намирането на няколко интервюта

Д-р Джеймс Хилман, редактор на списание „Спринг“, за разрешението да използвам „Някои младежки спомени“ на Алберт Оери и стенограмата на разговор със студенти на Мариан Бейс от пролетта на 1970 г. и „Религия ли е аналитичната психология?“ от пролетта на 1972 г., както и за съветите и помощта му

Джордж Х. Хогъл, доктор по медицина, за спомените му за посещението при Юнг през 1947 г.

Патриша Хътчинс (Грекън) за откъси от книгата ѝ „Светът на Джеймс Джойс“ Аниела Жафе за съветите и помощта ѝ за безброй детайли

Наследниците на К. Г. Юнг – за изречените думи на Юнг в интервютата, записани за радиото, телевизията, филма и на магнетофон, както и за помощта им като цяло

Фондацията на К. Г. Юнг за аналитична психология, Ню Йорк, за откъсите от дневника на Естер Хардинг, редактирани от д-р Е. А. Едингер и публикувани в „Куадрант“

Майор Доналд Е. Кийхоу (пенсионер), за съвета относно писмото на Линдберг от 1968 г. за посещението му при Юнг

Джеймс Кирш, доктор по медицина, за съветите и информацията

Елийн Прайс Котшник за превода ѝ на откъси от дневника на Чарлс Баудуин във „Вътрешна светлина“

Памела Лонг за проучванията и много друга помощ

Уилям Макклиъри за информацията за премиера през 1945 г

С. А. Майер, д-р, за съветите и информацията

„Ню Йорк Таймс“ за интервюто от 4 октомври 1936 г.

Герда Нидик, за помощта и съветите

„Обзървър“, Лондон, за откъсите от интервюта от 6 октомври 1935 г. и 18 октомври 1936 г.

Виктория Окампо, за интервюто ѝ в „Насьон“ през 1936 г.

Клер Майерс Оуенс, за срещата ѝ с Юнг през 1954 г. и за информацията за работата ѝ

Издателство „Пайот“, Париж, за откъси от „Трудовете на Юнг“ на Шарл Бодуен

Канон Хауърд Л. Филп за интервюто му от 1939 г. и за информацията

Джейн А. Прат за съветите и помощта в допълнение към нейните преводи

Айра Прогоф за съгласието за публикуване на интервюто на Ксимена де Ангуло от 1952 г. за неговата дисертация и за съветите

Д-р И. Райхщайн за „семинара“ в Базел през 1958 г.

Лиза Рес за намирането на няколко интервюта в допълнение към нейния превод

Ксимена де Ангуло Роели за интервюто ѝ през 1952 г. относно дисертацията на Прогоф

Фредерик Сандс за откъсите от интервюто му през 1955 г. в „Дейли Мейл“

Schocken Books, Inc. за откъси от книгата на Мигел Серано *C. G. Jung and Hermann Hesse: A Record of Two Friendships* (United States edn.) в превод на Франк Макшейн, copyright © 1960 by Miguel Serrano

„Скрипс-Хауърд“ за интервюто на Уит Бърнет от 1931 г.

Дон Л. Стейси за предоставената на вниманието на редакторите стенограма на Дерек Китчин на отговорите на Юнг на въпроси в Оксфорд, 1938 г.

„Сънди Таймс“, Лондон за откъсите от интервюто на Гордън Йънг от 1960 г.

„Тависток Пабλικейшънс“ за откъси от „Контакт с Юнг“

Катрин С. Уайт за информация за сестра ѝ Елизабет Шепли Сърджънт

Хари Уилмър, доктор по медицина, за помощта с касетата с интервюто на Стивън Блек

Хелън Волф за откъси от писмото на Чарлс А. Линдберг до нея от 1968 г. със съгласието на Ан Мороу Линдберг.

БИБЛИОГРАФСКА БЕЛЕЖКА

CW = The Collected Works of C. G. Jung (Събрани произведения на К. Г. Юнг) под редакцията на Хърбърт Рийд, Майкъл Фордъм, Герхард Адлер и Уилям Макгуайър и в превод на Р. Ф. К. Хъл. Принстън и Лондон, 1953–1978, 20 тома.

Писма на Фройд и Юнг под редакцията на Уилям Макгуайър, в превод на Ралф Манхайм и Р. Ф. К. Хъл. Принстън и Лондон, 1974.

Писма = К. Г. Юнг: Писма, подбрани и редактирани от Герхард Адлер в сътрудничество с Аниела Жафе, превод от немски език Р. Ф. К. Хъл. Принстън и Лондон, 1973–1975.

Спомени, сънища, размисли на К. Г. Юнг, записани и редактирани от Аниела Жафе; превод от Ричард и Клара Уинстън. Ню Йорк и Лондон, 1963. (Изданията са с различна номерация на страниците, поради което са дадени двойни препратки, като първата е към нюйоркското издание.)

Спринг (Spring): Годишник на архетипната психология и юнгианската мисъл, Цюрих и Ню Йорк.

К. Г.
ЮНГ
ИНТЕРВЬЮТА
И СРЕЩИ

НЯКОИ МЛАДЕЖКИ СПОМЕНИ

Алберт Оери (1875–1950) от Базел е съвременник на Юнг, другар в детските игри, съученик от училище и състудент от Базелския университет. Той получава докторска степен по класическа филология и история и в крайна сметка става главен редактор на „Базлер Нахрихтен“ (*Basler Nachrichten*) и член на Националния съвет на Швейцария. През 1935 г. Оери е поканен да участва във „Фестшрифт“ (*Festschrift*) – *Сборник със статии* по случай шейсетия рожден ден⁴ на Юнг и написва тези спомени. Те са преведени и публикувани в „Спринг“ през 1970 г.

Въпреки че Оери пише повече от четирийсет години след събитията и впечатленията, които описва, срещите му с Юнг носят яснотата и яркостта на скорошни преживявания. Тази версия е леко съкратена.

Предполагам, че за пръв път съм видял Юнг по времето, по което баща му беше пастор в Дахсен ам Райнфал и сме били много малки. Родителите ми отидоха на гости на неговите – бащите ни бяха дългогодишни приятели от ученическите си години – и искаха момченцата им да си играят. Нищо обаче не се получи. Карл седеше в средата на стаята, занимаваше се с малкия си комплект кегли и не ми обръщаше и капка внимание. Как след над петдесет и пет години изобщо си спомням тази среща? Може би защото никога преди това не бях срещал толкова асоциално чудовище. Роден бях в плътно населена детска стая, в която играехме заедно или се биехме, но във всеки случай винаги имах контакт с хора; неговата детска стая беше празна – сестра му още не се беше родила.

Докато израствах, понякога посещавахме семейство Юнг в неделя следобед в свещеническият дом в Клайн-Хюнинген, паство близо до Базел.

От самото начало Карл прояви спонтанно приятелство към мен, защото разбра, че не съм никакъв слабак, и искаше заедно да дразним един братовчед, когото смяташе за такъв. Той помоли това момче да седне на една пейка на входа. Когато момчето се подчини, Карл избухна в невъздържан смях –

⁴ *Die kulturelle Bedeutung der komplexen Psychologie*, edited by the Psychological Club, Zurich (Berlin: Julius Springer, 1935), стр. 524–528.

изкуство, което той съхрани през целия си живот. Единствената причина за огромната му удовлетвореност беше, че малко преди това на пейката беше седнал един стар чичко и Карл се надяваше, че по този начин фръцливият му братовчед ще засмърди малко на шнапс. Друг път пък инсценира тържествен дуел между двама съученици в градината на пасторския дом – вероятно за да може после да се посмее над тях. Когато едно от момчетата си нарани ръката, Карл беше истински огорчен. Отец Юнг се разстрои още повече, тъй като си спомни, че в собствената му младост бащата на раненото момче, пострадал сериозно по време на тренировка за дуелиране, бил занесен в дома на собствения му баща. Особено се страхувахме, че ще има проблеми в училище. Но когато старият ни директор, Фриц Буркхарт, научи за инцидента, той само попита „дуелистите“ с лека усмивка: „Да не би сте си играли на фехтовка?“

Опознах Юнг малко по-добре зад гърба му, като тайно четях училищните му съчинения, които чакаха за коригиране в кабинета на баща ми. Тъй като баща ми по принцип разрешаваше свободен избор на теми, човек можеше бодро да подхване каквото му хрумне, стига изобщо да имаше някакви идеи. А Юнг имаше много идеи още тогава, както и способност да ги представя. Въпреки това той не би могъл да се дипломира, ако по онова време стриктно се спазваше изискването за категорично удостоверяване на знанията по всички предмети. Честно казано, беше математически идиот. Но по онова време, за радост и благодарение на здравия разум, слабите оценки не се вземаха под внимание в случаите, когато за ученик, който не беше талантлив по всички предмети, се знаеше, че иначе е интелигентен.

Юнг наистина не беше отговорен за дефицитите си по математика. Това беше наследствен недъг, предаден му поне от три поколения. На 26 октомври 1859 г. дядо му записал в дневника си, след като изслушал лекция на Цолнер за фотометричен уред: „Не разбрах почти нищо. Щом нещо на света има и най-малка връзка с математиката, умът ми се замъглява. Не съм обвинявал момчетата си за глупостта им в това отношение. По наследство им е.“⁵

По повод на този цитат ще се възползвам от възможността да кажа няколко думи за семейната история на Юнг. Баща му е, както вече споменахме, пасторът Паул Юнг, роден на 21 декември 1842 г. и починал на 28 януари 1896 г. Той е най-малкият син на цитирания по-горе водещ дневника, д-р Карл Густав Юнг-старши, лекар и професор по медицина в Базел, роден на 7 септември 1795 г. в Манхайм, където баща му е бил медицински съветник и придворен лекар; умира на 12 юни 1864 г. в Базел. Карл Густав-старши има странна съдба. Като млад лекар и учител по химия във военното училище

⁵ Ernst Jung, *Aus den Tagebüchern meines Vaters* (Winterthur, 1910). – А.О.

пред него, изглежда, се открива голяма кариера в Берлин. Но поради дейността си като член на братство и участието си във Вартбургския фестивал той е въввлечен във вихъра на демагогско преследване и прекарва тринайсет (според други версии – деветнайсет) месеца в затвора Хаусвогтай, като накрая е освободен, без да бъде осъден. След това заминава за Париж, където Александър фон Хумболт му помага да получи място в Базелския университет. Има тринайсет деца от три брака. Третата му съпруга, майка на пастора в Клайн-Хайнинген, произхожда от Фрей, стар базелски род. Въпреки че не е психиатър, а последователно професор първо по анатомия, а след това по вътрешни болести, той основава „Институт на надеждата“ за изоставени деца и година след година обсипва обитателите му с любов и грижи. Неговият ученик, лайпцигският анатом Вилхелм Хис, пише: „В лицето на Юнг Базел разполагаше с необикновено фина и богата човешка природа. Чрез богатството на духа си Юнг в продължение на десетилетия радваше и окриляше ближните си; творческите му способности и умението да дава горещо от себе си носеха плодове в полза на университета, града и най-вече на болните и нуждаещите се.“⁶

Сега за другата страна. Майката на Карл Густав Юнг, съпругата на пастора от Клайн-Хайнинген, е родена като Емилия Прайзверк, най-малкото дете на църковния настоятел на Базел Самуел Прайзверк (19 септември 1799 г. – 13 януари 1871 г.) и втората му съпруга, дъщеря на пастор на име Фабер от Обер-Ензинген във Вюртемберг. Дядото на К. Г. Юнг по майчина линия, както и бащата на баща му, има тринайсет деца. Самият Юнг е дал известна информация за психичната конституция на семейството на майка си в първата си статия „За психологията и патологията на т.нар. окултни явления“.⁷ Църковният настоятел Прайзверк, администратор на църквата в Базел, е бил ясновидец, често е преживявал цели драматични сцени, допълнени с разговори с духове. Той обаче бил и много интелигентен и образован джентълмен, по-специално в областта на еврейската филология. Неговата граматика била толкова високо ценена от евреите, че в Америка един от тях променил името си на Прайзверк.

Иначе родът Прайзверк са патрицианска фамилия от Базел и са изцяло арийци. Между другото, пастор Паул Юнг и тъстът му са имали общ интерес към семитската филология. В Гьотинген той е учил при Евалд и е бил не само богослов, но и доктор по философия. Да обобщим: научните способности и интереси са добре представени както в бащиното, така и в

⁶ Memorial Publication Commemorating the Opening of the Vesalianum, Leipzig, 1885. – А.О.

⁷ Ориг. 1902; в CW I, пар. 63 и сл.

майчиното потекло на Юнг, но тези, които са ги имали, са били доста сухи академични типове.

Доколкото ми е известно, Юнг никога не е обмислял да учи нещо друго освен медицина и се е отдал на изучаването ѝ енергично от летния семестър на 1895 г. нататък. Същата зима баща му умира. Спомням си как малко преди смъртта си онзи, който някога бил толкова силен и як, се оплакваше, че Карл трябвало да го носи като купчина кости в час по анатомия. Майката на Карл, заедно с двете деца, се преместила в една къща близо до мелницата „Ботмингер“ в предградието на Базел – Бининген. Тя била мъдра и смела жена. Когато веднъж на сина ѝ се случило да седи в кръчмата „Цофингер“ до зори, той се сетил за нея на път за къщи и за умилюване ѝ набрал букет диви цветя.

Карл – или Бъчвата, както продължавали да го наричат старите му съученици и другари по чашка – беше много весел член на студентския клуб „Цофингия“, винаги готов да се разбунтува срещу „Лигата на добродетелта“, както той наричаше организираните братства. Рядко се напиваше, но когато го правеше, беше шумен. Не мислеше много за училищните танци, за романтиката с домашните прислужници и за подобни галантности. Веднъж ми каза, че е абсолютно безсмислено да подскачаш из балната зала с някоя жена, докато не се изпотиш. Но после откри, че макар никога да не е вземал уроци, може да танцува доста добре. На един фестивал в Цофинген, докато танцувал на големия Хайтерн Плац, той се влюбил привидно безнадеждно в една млада дама от Френска Швейцария. Една сутрин скоро след това влязъл в един магазин, поискал и получил два годежни пръстена, сложил двацет сантима на касата и тръгнал към вратата. Собственикът обаче започнал да заеква, че пръстените струват определен брой франкове. Юнг ги върнал, прибрал двацетте сантима и напуснал магазина, като проклинал собственика, който само защото Карл не притежавал абсолютно нищо друго освен двацет сантима се осмелил да попречи на годежа му. Карл бил много депресиран, но никога повече не повдигнал този въпрос и така Бъчвата си останал несгоден в продължение на доста години.

От самото начало Юнг много активно участваше в сбирките на клуб „Цофингер“, където се четяха и обсъждаха научни доклади. В протоколите на „Цофингия“, на който впрочем той е бил председател през зимния семестър на 1897/1898 г., откривам споменаване на следните доклади, изнесени от него: „За границите на точната наука“, „Някои разсъждения за природата и стойността на умозрителните изследвания“, „Размисли за концепцията на християнството с оглед на учението на Алберт Рицл“.⁸ Веднъж – когато не

⁸ Публикуването на „Лекциите в Цофингия“ на Юнг предстои.

можаме да намерим докладчик – Юнг предложи да проведем дискусия, без да уточняваме темата. В протокола пише: „Юнг, *vulgo*⁹ Бъчвата, на чиято глава се е качил чистият дух, настоява да обсъдим нерешени досега философски въпроси. Това беше приемливо за всички, по-приемливо, отколкото можеше да се очаква при обичайните ни „преобладаващи обстоятелства“. Но Бъчвата мрънкаше безкрайно и това беше тъпо. Оери, *vulgo* То, също така духовно помазан, изкривяваше, доколкото това все още беше възможно, тези барутни мисли...“ На следващото заседание Юнг успява да постигне думата „мрънкаше“, която според него е твърде субективна, да бъде заличена от протокола и заменена с думата „говореше“.

В този единствен случай Юнг се провали в това, в което обикновено успяваше, т.е. в интелектуалното доминиране над непокорен хор от петдесет или шейсет студенти от различни области на науката и въвлечането им в силно умозрителни области на мисълта, които за повечето от нас бяха чужда страна на чудесата. Когато той изнесе доклада си „Някои мисли за психологията“, като секретар на клуба можах да запиша около трийсет теми за обсъждане. Трябва да се има предвид, че учехме през втората половина на XIX в. – време, когато сред лекарите и естествоизпитателите здраво се беше наложило отношението на открит материализъм и когато така наречените учени хуманитаристи изразяваха някаква тотална и арогантна критика на човешкия дух. Въпреки това Юнг, който по свой избор беше аутсайдер, успяваше да държи всички под интелектуалния си контрол.

Това беше възможно – и не бих искал да го крия, – защото той смело се самообучаваше, като интензивно изучаваше окултна литература, провеждаше парапсихологически експерименти и накрая стоеше зад убежденията, които извлечаше от тях, освен в случаите, когато ги коригираше резултатът от по-внимателни и подробни психологически изследвания. Той беше потресен, че официалната научна позиция по окултните явления по онова време беше просто да се отрича тяхното съществуване, а не да се изследват и обясняват. По тази причина спиритисти като Цолнер и Крукс, за чиито учения може да говори с часове, са за него героични мъченици на науката. Сред приятелите и роднините си намери участници в сеанси. Не мога да разкажа нищо по-подробно за тях, защото по това време бях толкова дълбоко ангажиран с критическата философия на Кант, че самият аз не можех да бъда въвлечен. Психическото ми противопоставяне би неутрализирило атмосферата. Но във всеки случай бях достатъчно отворен, за да заслужи честното усърдие на Юнг. Беше наистина прекрасно да се оставиш да ти изнася лекции, докато седиш с него в стаята му. Неговият скъп малък дакел ме гледаше толкова ис-

⁹ Нещо, което е общо, публично или широко известно, познато като... (лат). – Б.пр.

крено, сякаш разбираше всяка дума, и Юнг не пропускаше да ми разкаже как чувствителното животно понякога жално скимти, когато в къщата действат окултни сили.

Понякога и Юнг седеше до късно през нощта с по-близките си приятели в „Брео“, старата кръчма на Цофингер в квартал Щайнен. След това не обичаше да се прибира сам вкъщи през зловещата Славеева гора чак до мелницата „Ботмингер“. Затова, когато си тръгнахме от кръчмата, той просто започваше да разговаря с някого от нас за нещо особено интересно и така човек го придружаваше, без да забележи, чак до входната врата. По пътя той можеше да се прекъсне и да отбележи: „На това място е бил убит доктор Гоц“ или нещо подобно. На раздяла предлагаше револвера си за пътя назад. Не се страхувах от духа на д-р Гоц, нито от живи зли духове, но се страхувах от револвера на Юнг в джоба си. Нямам никакъв талант за механични неща и никога не знаех дали предпазителят е пуснат или дали поради някое невнимателно движение пистолетът няма да гръмне внезапно.

В края на университетските си години Юнг се зае с психиатрия. Тъй като известно време бях извън страната, не си спомням преходния период. Той просто беше намерил своя предопределен път. В това не можех да се съмнявам, когато веднъж го посетих по време на практиката му в Бурголцли и той ми разказа за ентусиазма към работата си. За този стар грешник обаче беше донякъде болезнено да установи, че и той е започнал да следва своя учител Блелер по пътя на пълното въздържание. По това време той така кисело поглеждаше към чашата на масата, че виното се вкисваше и ставаше на оцет. Юнг много любезно ме разведе из лечебното заведение, като съпровождаше обиколката с поучителни коментари. В отделенията неспокойните пациенти стояха наоколо или лежаха на леглата си. От време на време Юнг въвличаше някои от тях в разговор, при който делюзиите им се проявяваха осезаемо. Един пациент ми заговори нетърпеливо, а аз слушах също толкова нетърпеливо, когато изведнъж точно до мен във въздуха засвистя тежък юмрук. Зад гърба ми раздразнен пациент, който лежеше в леглото, седна и се опита да ме удари. Юнг изобщо не подмина уплахата ми; вместо това ми каза, че човек може да удари с голяма сила, ако не спазва определено разстояние от леглото му. И в същото време се засмя толкова силно, че се почувствах като онзи намусен келеш в енорията на Клайн-Хайнинген.

[Превод на английски Уса Рес]